

Klokkertro på markedet

//

//]]]]> //]]>

BOKOMTALE: Markedsliberalismens teoretikere er så å si ukjente blant den opplyste allmennheten i Norge. Derfor virker det noe underlig at den venstreorienterte tankesmien Res Publica gir ut en bok hvor en rekke norske akademikere polemiserer mot nyliberale tenkere og deres klassiske forfedre. De har ikke så mange tilhengere blant norske synsere, politikere og akademikere.

[Boken](#) inneholder kapitler om forskjellige markedsliberale tenkere – fra Adam Smith og David Ricardo til Milton Friedman og Friedrich Hayek.

Introduksjon til nyliberalisme

I bokens innledning introduserer redaktørene nyliberalismen. De definerer den noe vidt. Sosialliberalere som Karl Popper og Wilhelm Röpke regnes som nyliberale (s. 17). Men Popper

polemiserer jo mot ideen om den frie marked i sin berømte bok [*The Open Society and its Enemies*](#).

Etter min mening kan man kun kalles «nyliberaler» hvis man har klokketro på marked og privat næringsliv.

Ingen kan anklage den amerikanske samfunnsfilosofen [John Rawls](#) for en slik klokketro. Likevel vies et helt kapittel til hans rettferdighetsteori. Redaktørene burde heller ha inkludert et kapittel om den innflytelsesrike, bona fide nyliberale, filosofen Robert Nozick.

//

//]]]]> //]]>

Uansett så har redaktørene en rekke gode poenger, eksempelvis når de påpeker at nyliberalismen er radikal og slett ikke konservativ (s. 17–19). Friedmans sjokkdoktrine går jo ut på at man skal fremelske en krise i samfunnet for siden å foreta en radikal privatisering og «markedifisering» i en fyk og en fei. Dette minner meg om kommunistenes krisemaksimeringsstrategi: Ved å aksentuere krisetendenser i kapitalismen øker man muligheten for en radikal revolusjon.

Østerberg mot Mises

Dag Østerberg skriver både om Rawls og den østerrikske sosialøkonomen Ludwig von Mises. Mises var en av de viktigste representantene for den såkalte østerrikske skole i sosialøkonomien. Den er en beinhard markedsliberal retning, men skeptisk til matematisering av sosialøkonomien, samt fagets flørt med naturvitenskapelige metaforer (for eksempel likevektsmetaforen). Mises & co. mener at samfunnsfagene har en egen metodologi annerledes enn naturvitenskapene.

//

//]]]]> //]]>

Mises hevdet at sosialismen ville måtte avskaffe markedet, men derved ville den også umuliggjøre en fornuftig økonomisk planlegging. Priser på et marked fungerer nemlig som signaler om effektivitet i produksjonen, og sosialismen kan ikke by på noe alternativ. Østerberg er definitivt ikke enig, men hans svar er ultrakort og tafatt; han svarer egentlig ikke på argumentet. Det virker snarere som om han tar for gitt at Mises tar feil.

Mer interessant blir det når han påpeker at Mises forsvarte den italienske fascismen og var rådgiver for den austrofascistiske dikatoren Engelbrecht Dollfuß. Østerberg sier med rette at dette neppe var en tilfeldighet.

Som så mange andre markedsliberalere var Mises skeptisk til demokratiet, som jo kan forstyrre markedets opphøyde ro. Mises mente at kun genier skapte verdier, den gemene hop skaper ingenting.

[Ayn Rand](#) tenkte i samme baner: Kun entrepenører og store kunstnere skaper verdier, storparten av menneskeheten snylter på den skapende eliten. Med slike meninger blir man neppe en god demokrat. Ei heller en god romanforfatter. Håvard Friis Nilsen sier med rette at Rands romaner er usannsynlig dårlige. De minner meg om lavpannede kommunistiske propagandaromaner, for eksempel Maxim Gorkis Moren. Friis Nilsen har adskillig mindre rett når han hevder at [Friedrich Nietzsche](#) var antisemittisk (s. 207). Nietzsche snakket faktisk med stor forakt om antisemittismen.

Fra Hayek til Hoff

//

//]]]]> //]]>

I redaktør Friis Nilsen og Mikkel E. Astrups artikkel om Mises' fremste elev, Friedrich Hayek, hevdes det at Mises og Hayeks tenkning har sine røtter i austrofascismen. Det tør jeg ikke bedømme. Men Nilsen og Astrup har definitivt rett når de hevder at Mussolini begynte sin karriere med å privatisere i stor stil. Det kan ha vært grunnen til Mises' flørt med fascismen (s. 110).

Foruten de teoretikerne som allerede er nevnt, inneholder boken en artikkel om *Farmands* redaktør Trygve Hoff. Hoff var en talsmann for markedsliberale ideer i Norge, i en tid da de nesten var gått i glemmeboken. Kanskje burde de forsvinne inn i en ny utgave av glemselens bok.

